

УДК 340.11
ББК 67.9(4Укр)
Ю 48

Н 62 **Нові вектори розвитку демократії та інститутів держави і права:** збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 10 грудня 2015 року. Тези наукових доповідей. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 244 с.

ISBN 978-611-01-0509-5

У збірник увійшли тези наукових доповідей з актуальних проблем юриспруденції, які оприлюднені 10 грудня 2015 року на Інтернет-сторінках сайту www.LegalActivity.com.ua, де додатково можна ознайомитися з відгуками, коментарями та науковими дискусіями учасників конференції, відвідувачів та гостей сайту. Також усі опубліковані матеріали конференції внесені до наукометричної бази Science Index (ліцензійний договір №543-09/2013).

Збірник буде корисним і цікавим для наукових, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів юридичного спрямування, юристів, адвокатів, правозахисників, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших осіб.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика авторських текстів, які були запропоновані учасниками конференції.

Організаційний комітет Міжнародної юридичної науково-практичної Інтернет-конференції не завжди поділяє думки учасників конференції.

Повну відповідальність за зміст тез доповідей, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ББК 67.9(4Укр)

ISBN 978-611-01-0509-5

Усі права захищені. За будь-якого використання матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим.

© Колектив авторів, 2015

© МІОНПІК «Актуальна юриспруденція», 2015

СЕКЦІЯ 5.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС. КРИМІНОЛОГІЯ ТА КРИМІНАЛІСТИКА. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

БІЛОУС Василь Васильович,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри

криміналістики Національного

юридичного університету ім. Я.Мудрого

Волелюбний український народ шляхом звернення Революції Гідності вкотре довів героїчну незламність духу й самовідданість у виборюванні України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної і правової держави, а також значення конституційних прав і свобод людини і громадянина як найвищої цінності для кожного з нас. Особливої уваги у розмаїтті останніх заслугує гарантоване ст. 38 Конституції України право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, реальне втілення якого у життя до тепер залишається далеким від омріяного ідеалу.

Протягом 2014-2015 рр. в Україні відбулися вже три масштабні загальнонаціональні виборчі кампанії – президентські, парламентські та місцеві вибори. Однак, практика їх проведення вкотре засвідчила нагальну потребу вирішення численних проблем у сфері законодавчого врегулювання виборів шляхом уніфікації всіх виборчих процедур в єдиному кодифікованому законодавчому акті – Виборчому кодексі України, який мав би комплексний характер, системно регулював би всі виборчі процеси та діяльність пов'язаних із цим сфер суспільства [1, с. 35]. Тому віднесення Центральною виборчою комісією проблеми уніфікації виборчого законодавства до числа нагальних питань [2, с. 9] у сукупності з активізацією діяльності парламенту щодо її

вирішення заслуговує на всебічну підтримку.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Однак утілення цих конституційних приписів у життя в теперішній час обтяжено істотними труднощами. Адже готувати й проводити всі останні вибори довелося в новій для нас і достатньо складній суспільно-політичній ситуації: в умовах тимчасової окупації Автономної Республіки Крим, численних терористичних актів незаконних збройних формувань у Донецькій та Луганській областях, неоголошеної гібридної війни Російської Федерації проти нашої держави [2, с. 8]. Це стало на заваді реалізації виборчих прав не тільки для сотень тисяч внутрішньо переміщених осіб (громадян України, які постійно проживають в нашій державі, яких змусили або які самостійно покинули своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру). Зазначене унеможливило проведення чергових виборів депутатів районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад Донецької і Луганської областей та відповідних сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2015 р. до 91 місцевої ради Донецької області та 31 місцевої ради Луганської області, які перетинаються лінією розмежування або розташовані у безпосередній близькості до неї та/або в яких відповідні військово-цивільні адміністрації, а також територіальні підрозділи СБУ та МВС у зв'язку зі здійсненням Російською Федерацією збройної агресії проти України були не в змозі забезпечити безпеку громадян України, проведення виборів з дотриманням стандартів проведення виборів Організації з безпеки і співробітництва в Європі та уникнення терористичної загрози, рівень якої залишається стабільно високим. Як засвідчує міжнародний досвід, традиційна виборча технологія, заснована на використанні друкованих бюлетенів, здійсненні голосування на фіксованих у реальному просторі виборчих дільницях, ручному підрахунку голосів і довготривалому зосередженні великої кількості різних суб'єктів і документів у наперед визначених місцях не може бути визнана захищеною від терористичних атак. Організація і проведення виборчого процесу згідно з нею в умовах триваючої терористичної війни потребує витрат, навіть безпрецедентно великий обсяг яких не гарантує цілковитої безпеки учасникам виборів [3; 4].

Створення ефективної виборчої системи та середовища з метою прове-

дення виборів у нашій державі відповідно до міжнародних стандартів демократичних виборів і рекомендацій ОБСЄ/Бюро демократичних інститутів та прав людини є важливою складовою порядку денного асоціації Україна – ЄС. Через тісний зв'язок з усіма без виключень галузями законодавства, високий рівень розвитку науково-технічного прогресу та інтеграцію його здобутків до сфери правозастосування сучасна криміналістика і криміналісти приречені бути активними учасниками процесу розробки та впровадження ефективних заходів, спрямованих на забезпечення реалізації євроінтеграційних устремлень народу України. На наше переконання, сьогодні пошук шляхів до розв'язання комплексної проблеми безперешкодної реалізації виборчих прав громадян з одночасним забезпеченням їх особистої безпеки і запобіганням фальсифікації результатів волевиявлення повинен здійснюватися у царині сучасних інформаційних технологій.

І якщо максимальне сприяння виборцю в реалізації його права голосу в Україні є дійсно пріоритетним [2, с. 9], то буде доречним згадати, що за результатами спостереження на позачергових парламентських виборах 2014 р. делегація ПАРЕ дійшла висновку про те, що проведення реформ в Україні повинно полягати не тільки у внесенні змін до виборчого законодавства, але й у зміні самої технології проведення виборів [5, с. 10]. Поясненням цьому може слугувати обґрунтоване твердження А. Цимдарс про те, що «сучасне суспільство стрімко розвивається, і щоб іти в ногу зі змінами, виборчі органи також мають бути здатні швидко реагувати на них і пристосовуватися до вимог часу. Щоб поліпшувати свою роботу, зберігши при цьому високий рівень безпеки, необхідно запроваджувати більш прогресивні методи і новітні технології. Електронне середовище є саме тим напрямом, в якому повинен розвиватися виборчий процес. Стрімкий розвиток технологій різко змінив види і способи отримання й обробки інформації. Одним із завдань, які стоять перед виборчими комісіями, є вміння використовувати в своїй роботі новітні технології, від чого значною мірою залежить і популярність виборчих органів, і піднесення рівня довіри до виборів у суспільстві» [6, с. 26].

Нагальну необхідність у розробленні криміналістичних заходів комплексного захисту свободи волевиявлення і результатів голосування громадян України у поєднанні з раціональним використанням часових, трудових, матеріальних, фінансових та будь-яких інших ресурсів останнім часом доповнила гостра потреба у забезпеченні безпеки виборців та інших суб'єктів виборчого процесу. Задоволення цієї потреби видається цілком реальним за рахунок створення захищеної від протиправного втручання автоматизованої інформаційно-аналітичної системи дистанційного голосування й підрахунку голосів,

а також закріплення прозорого і зрозумілого механізму її використання у перспективному Виборчому кодексі України. Цьому повинно слугувати невідкладне вивчення й урахування позитивного досвіду Австралії, Бельгії, Бразилії, Великобританії, Голландії, Естонії, Індії, Італії, Канади, Німеччини, Норвегії, Франції, Швейцарії та інших країн у питанні врегулювання процесу голосування і переходу до повноцінної електронної демократії (англ. *e-democracy*), побудованої на використанні інформаційно-комунікаційних технологій як основного засобу колективних мисленевих і адміністративних процесів на всіх рівнях. Її невід'ємною складовою є електронне голосування (англ. *e-voting*), що об'єднує різні види голосування, охоплюючи як процес здійснення голосування за допомогою електронних засобів, так і процес автоматизованого підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення, що сприяють здійсненню волевиявлення і достовірному підрахунку голосів без втручання посередників, які можуть вплинути на результат волевиявлення.

За визнанням Надзвичайного і Повноважного Посла Канади в Україні Р. Вашука, Україна має неоціненні інтелектуальні ресурси, про що свідчить постачання до країн Заходу сучасного програмного забезпечення для провідних фірм у різних галузях як виробництва, так і наукових розвідок. Це свідчить про здатність створювати надскладні успішні системи в різних напрямках суспільного буття, у тому числі й розвиткові та впровадженні національно адаптованих сучасних виборчих технологій [7, с. 4]. Відтак новим вектором розвитку демократії та інститутів держави і права в Україні повинна стати *e-democracy*. При визначенні характеристик системи, придатної для максимального спрощення процедури голосування, встановлення його результатів і забезпечення достовірності останніх з одночасним забезпеченням безпеки виборців та інших суб'єктів виборчого процесу пріоритет над паперово-електронними системами голосування, де паперові бюлетені виборці заповнюють у традиційний спосіб, але підрахунок голосів здійснюється комп'ютером, і над системами голосування з прямим записом, де голосування здійснюється виборцями за електронними бюлетенями, візуалізованими на моніторах установлених на виборчих дільницях електронних пристроїв, що накопичують і узагальнюють результати голосування з можливістю передачі даних до виборчих комісій вищого рівня, в нашій державі повинен бути беззаперечно наданий новітній системі дистанційного Інтернет-голосування, де результат волевиявлення кожного достовірно ідентифікованого виборця не залежно від місця його фактичного перебування в день голосування завдяки викорис-

танню ним персонального комп'ютера чи смартфона має фіксуватися в електронному виборчому бюлетені, розміщеному безпосередньо в адміністрованій ЦВК Єдиній інформаційно-аналітичній системі «Вибори». Апробація її ключових алгоритмів може здійснюватися вже сьогодні в процесі впровадження інституту електронних петицій (petition.president.gov.ua, itd.rada.gov.ua/petitions тощо).

Список використаних джерел:

1. Адміністрування виборів: регіональні виклики та вивчені уроки: рекомендації міжнародної конференції (Київ, 16-17 лютого 2015 року) // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2015. – № 1. – С. 34-35.
2. Охендовський М. Досвід президентських та парламентських виборів 2014 року в Україні: проблеми та можливі шляхи їх вирішення / М. Охендовський // Вісник Центральної виборчої комісії України. – 2015. – № 1. – С. 8-14.
3. ВС Египта: трое смертників участвовали в атаке на отель Эль-Ариша [Електронний ресурс] // ТАСС. – 2015, 24 листопада. – Режим доступу: <http://tass.ru>.
4. В Афганістані взорвали грузовик, перевозивший урны с бюлетенями [Електронний ресурс] // ТСН, 2014, 6 квітня. – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua>.
5. Реформування українського виборчого законодавства // Вісник Центральної виборчої комісії України. – 2014. – № 3. – С. 10-11.
6. Цимдарс А. Впровадження електронного журналу голосування у виборчу систему Латвії / А. Цимдарс // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2015. – № 1. – С. 26-27.
7. Адміністрування виборів. Регіональні виклики та здобутий досвід // Вісник Центральної виборчої комісії України. – 2015. – № 1. – С. 3-7.

